

RESEARCH ARTICLE

Designing a Policy Impact Assessment Model for Higher Education in Iran

Ashraf Nasiriyani^{1*}, Saeed Ghiasi Nodooshan², Ali Khorsandi Taskoh³, Morteza Taheri⁴,
Yahya Kamali⁵

1. Phd Student, Education Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

*Corresponding Author's Email: nasiriyani.ashraf@gmail.com

2. Associate Professor, Educational Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: ghiasi.saeed@gmail.com

3. Associate Professor, Educational Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: ali.khorsandi@atu.ac.ir

4. Associate Professor, Educational Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: m.taheri@atu.ac.ir

5. Associate professor of political science, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.

Email: yahyakamali@uk.ac.ir

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2023.95720>

Received: 14 May 2023
Accepted: 11 September 2023

ABSTRACT

Introduction: One of the areas of policy-making that, like other areas of policy-making, requires efforts to adopt a policy based on evidence and science, is policy-making in the field of higher education. The purpose of this research is to present a model of policy impact assessment in Iran's higher education.

Research method: Grounded theory method is used in this article. In this research, the theoretical foundations and existing backgrounds in internal and external dimensions were examined through in-depth study. The statistical population of the research was selected from the policy makers of the higher education system, experts, managers and officials in the field of higher education and experts in the field of policy making in higher education. In this section, until theoretical saturation was reached, chain or snowball type targeted sampling was used. In this way, 12 interviews were conducted.

Findings: The findings of the research showed that based on the findings of the research, goal setting, research and education as causal conditions through the final effect of policy in higher education on the strategic categories of competitive advantage, formulation and implementation of policy, quality of policy and practice, resource management, communication and coordination, strategy, transparency and accountability and effective models, and taking into account the environmental and interventionist categories, it leads to the consequences of speed of action, performance of development and growth, effectiveness, change and transformation and social impact.

Conclusion: Paying attention to the effect of politics in higher education helps policy makers and administrators in the implementation of policies. Reviewing the policies and redesigning the country's higher education programs is in line with the rapid changes and developments of science and technology and is one of the proposals that can solve the aforementioned challenges, solve the relevant crises, existing requirements and adopt new initiatives. Higher education should be included in the order of reviewing the country's governance and policy-making system.

Keywords: Grounded Theory, Higher Education, Impact Assessment, Policy Making, Policy Impact.

Citation: Nasiriyani, Ashraf; Ghiasi Nodooshan, Saeed; Khorsandi Taskoh, Ali; Taheri, Morteza; Kamali, Yahya (2023). Designing a Policy Impact Assessment Model for Higher Education in Iran. *Iranian Journal of Public Policy*, 9 (3), 9-24.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2023.95720>.

Published by University of Tehran.

This Work Is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International \(CC BY-NC 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقاله پژوهشی

طراحی مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران

اشرف نصیریان^{۱*}، سعید غیاثی ندوشن^۲، علی خورسندی طاسکوه^۳، مرتضی طاهری^۴، یحیی کمالی^۵

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

* رایانامه نویسنده مسئول: nasiryan.ashraf@gmail.com

۲. دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رایانامه: ghiasi.saeed@gmail.com

۳. دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رایانامه: ali.khorsandi@atu.ac.ir

۴. دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رایانامه: m.taheri@atu.ac.ir

۵. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران.

رایانامه: yahyakamali@uk.ac.ir

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2023.95720>

تاریخ دریافت: ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش: ۲۰ شهریور ۱۴۰۲

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، طراحی مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران است. در این پژوهش با مطالعه عمیق، مبانی نظری و پیشینه‌های موجود در ابعاد داخلی و خارجی بررسی شد. جامعه آماری پژوهش از بین سیاست‌گذاران نظام آموزش عالی، متخصصین، مدیران و مسئولین حوزه آموزش عالی و کارشناسان سیاست‌گذاری آموزش عالی انتخاب شدند. در این بخش تا رسیدن به اشباع نظری از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع زنجیره‌ای یا گلوله‌برفی استفاده و مصاحبه‌ها انجام شد. براساس یافته‌های تحقیق؛ هدف‌گذاری، تحقیق و پژوهش و آموزش به عنوان شرایط علی از طریق اثر نهایی سیاست در آموزش عالی بر مقوله‌های راهبردی مزیت رقابتی، تدوین و اجرای سیاست، کیفیت سیاست و عمل، مدیریت منابع، ارتباطات و هماهنگی، استراتژی، شفافیت و پاسخگویی و مدل‌های کارآمد اثر می‌گذارند و با در نظر گرفتن مقوله‌های محیطی و مداخله‌گر منجر به پیامدهای سرعت عمل، عملکرد توسعه و رشد، اثربخشی، تغییر و تحول و تاثیر اجتماعی می‌شوند.

واژگان کلیدی: اثر نهایی سیاست، آموزش عالی، ارزیابی اثر نهایی، سیاست‌گذاری، نظریه داده بنیاد.

استناد: نصیریان، اشرف؛ غیاثی ندوشن، سعید؛ خورسندی طاسکوه، علی؛ طاهری، مرتضی؛ کمالی، یحیی (۱۴۰۲). طراحی مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست

در آموزش عالی ایران. فصلنامه سیاست‌گذاری عمومی، ۹ (۳)، ۹-۲۴.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2023.95720>.

ناشر: دانشگاه تهران.

مقدمه

تغییرات و تحولاتی که در چند دهه اخیر در تمامی شئون علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جوامع بشری پدیدار شده است، بیش از پیش بر اهمیت نقش این نظام افزوده است، به طوری که امروزه تغییر برای آموزش عالی و مؤسسات آن، نه یک فرصت، بلکه یک ضرورت است. نظام آموزشی در زمینه ملی قرار داشته و بر سیاست حکومت و در عین حال بر سطح عمومی و توسعه اقتصادی و اجتماعی به ویژه فرهنگی تاثیر می‌گذارد. تغییر در سیاست‌های نظام آموزشی باعث تغییر در ساختارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شده و بر عکس وضع سیاست‌های آموزش عالی توسط دولت‌ها، منجر به تاثیرگذاری عوامل در اجرایی کردن هر یک از وظایف آموزش عالی (تولید، توزیع، مبادله و مصرف) می‌گردد (Glasson & Trevel, 2019, Fadhil & Sabic-El-Raises, 2021). یکی از چالش‌ها و مشکلات برنامه‌ریزی‌های توسعه در بسیاری از کشورها، ناتوانی در پیش‌بینی و کاهش پیامدهای منفی سیاست‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های توسعه است. آموزش عالی به دلیل نقش کانونی در تولید، آموزش، ترویج و توسعه قلمروهای متفاوت دانش و معرفت بشری به عنوان یک پیشران مهم و تعیین کننده در توسعه و توانا شدن نظام مدیریت و برنامه ریزی هر کشور در «ارزیابی اثرات»، عامل مهمی در تحقق توسعه پایدار خواهد بود (Rosser, 2023). نقش آموزش عالی در توسعه همه‌جانبه، متوازن و پایدار کشورها در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و پژوهشی به طور درهم پیچیده و به هم پیوسته باعث شده نظام آموزش عالی به عنوان متولی پاسخگویی به ضرورت دینی، ملی و انقلابی و عرصه‌ای برای ظهور و بروز همه ظرفیت‌ها و استعدادها کشور نیازمند طراحی مدلی از ارزیابی اثر سیاست باشد. این اساس رشد کمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی به تنهایی و بدون توجه به فرایند تحولات علمی و نیازهای واقعی جامعه و استانداردهای کیفیت قطعاً کارساز نخواهد بود (Zhang et al., 2023). کیفیت مطلوب، تناسب میان آموزش و پژوهش، پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه، بهره‌مندی از اطلاعات و ارتباطات روزآمد علمی، نظارت و ارزیابی از جمله مباحثی هستند که هماهنگ با گسترش کمی می‌توانند آموزش عالی را به سوی ایفای نقش توسعه‌ای مورد انتظار رهنمون سازد. بنابراین اگر رسالت اصلی آموزش عالی را تربیت و تامین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز کشور بدانیم این رسالت یکی از اهداف کیفی به حساب می‌آید که به طور مستقیم به کیفیت نظام آموزش عالی ارتباط پیدا می‌کند (Naito et al., 2019, Ruben, 2023). باتوجه به نقش کلیدی دانشگاه‌ها به عنوان زیرنظام‌های کلان آموزش عالی در فرآیند توسعه یک کشور به عنوان مراکزی برای تربیت و آماده‌ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت جهت پاسخگویی به نیازهای واقعی جامعه در زمینه‌های مختلف، دانشگاه‌ها با برون‌دادهای (بازده‌های) خود به جامعه، عملاً در راه توسعه از دلایل اهمیت آموزش عالی است. دانشگاه به عنوان سیستم رسمی آموزش و پرورش نخبگان و برگزیدگان آتیه کشور بوده و فارغ‌التحصیلان آن گردانندگان امور مختلف دولتی و ملی می‌باشند (Magarzadeh, 2015 & Hassanzadeh Barani Kurd). با توجه به نکات یاد شده برای آنکه بتوان بر حسن اجرای سیاست‌ها نظارت داشت می‌بایست ارزیابی اثرات نهایی انجام پذیرد. این ارزیابی از دو رکن اساسی برخوردار خواهد بود: ارزیابی سیاست‌ها و ارزیابی نتایج سیاست‌گذاری‌ها. بر این اساس اطمینان از صحت و انسجام ارزیابی اثر نهایی خود عامل موثری در اجرای آن خواهد بود. این اطمینان بطور سنتی معمولاً از طریق نظرات خبرگانی حاصل می‌شود که در بخش‌های مختلف و مراحل گوناگون ارزیابی اثر نهایی مشارکت داشته‌اند. این امر غالباً همراه با جدایی‌انگاری ویژگی‌های محتوایی و ساختاری و عدم ملاحظه روابط علت و معلولی و روابط بازخورد در مؤلفه‌های برنامه‌ها و سیاست‌ها بوده است و در نتیجه تاکنون نتوانسته است به اختلاف نظر در این مورد پایان دهد (Fisher, 2023 & Perna, 2023). گزارش‌های کشورهای مختلف نشان می‌دهد که در مسیر این فرآیند ابتدا باید فلسفه، اهداف، نقش و اهمیت ارزیابی در سطوح مختلف آموزش عالی و جامعه شناخته شود. هم چنین اصول، روش‌ها و عملکردهای نظام ارزیابی به درستی و بصورت شفاف تعریف و تعیین شوند که از چه ابزار، شاخص‌ها و استانداردهایی بایستی در امر ارزیابی به منظور تعیین سطح اعتبار نظام آموزش عالی بهره جست و سرانجام چه الگویی با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و نیازهای جامعه می‌توان برای ارزیابی دانشگاه‌های کشور اعم

از دولتی و غیرانتفاعی طراحی و پیشنهاد کرد که برای اصلاح مستمر نظام دانشگاهی به‌عنوان استقرار یک سیستم کارآمد ارزیابی اثر که از متن نظام دانشگاهی و ضرورت‌های آن برخاسته و به‌وسیله آن بتواند ضمن بهبود و ارتقاء کیفیت آموزشی و پژوهشی، نظام دانشگاهی را مد نظر قرار داده و منطبق با ویژگی‌های این نظام، مناسب باشد (Mulla and Cuthbert, 2023). در کشور ما مسئله اساسی که باید در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مورد توجه قرارگیرد ایجاد یک نظام ارزیابی اثر مدرن و طراحی و به‌کارگیری یک مدل اثر نهایی سیاست در آموزش عالی می‌باشد که بتواند به کلیه فعالیت‌های دانشگاهی مشروعیت علمی و قانونی ببخشد و در کنار گسترش کمیت بتواند به حفظ کیفیت و پویا کردن نظام آموزش عالی کشور به‌عنوان ابزاری قانونمند پرداخته و ضرورت ارزیابی اثر در سطح سیاستگذاری در آموزش عالی جزئی از فرهنگ ارزیابی و بهبود و ارتقاء کیفیت در نظام آموزشی عالی کشور گردد. بهبود نظام آموزشی کشور زمانی رخ می‌دهد که کژی و کاستی فعالیت‌های آن اصلاح شود و در نتیجه، نتایج مطلوب به‌عنوان برون‌داد و یا پیامد از آن حاصل شود (Mahdavi, 2019). جوامع امروزی با مسائل مختلفی روبرو هستند که هرکدام به‌نوعی آینده بشر و نظام اجتماعی او را دستخوش مخاطره ساخته‌است. مسائل محیط‌زیست، توسعه صنعت، توسعه انسانی و بسیاری مشکلات دیگر که با اهداف متعارض در یک عرصه واحد خودنمایی می‌کنند، سیاستگذاران را با معادلاتی لاینحل مواجه ساخته‌اند. در این فضای پر از ابهام و تناقض، سیاستگذاری به‌عنوان فرایند نظم‌دهی به این بی‌نظمی‌ها، کاری دشوار است. به‌عبارت‌دیگر، زندگی انسان امروز از هر سو با سیاست‌های عمومی پیوند خورده‌است و هر لحظه از زندگی او به‌گونه‌ای با سیاست‌های عمومی ارتباط دارد (Fadhil & Sabik Al-Raises, 2021, Hundley & Khan, 2023). ارزیابی سیاست یک مفهوم عینی نظام‌مند و تجربی از تأثیرات سیاست‌ها و برنامه‌های عمومی در حال اجرا بر اهدافی که از پیش برای آن‌ها تعریف شده است، می‌باشد. برخی از تعاریف ارزیابی، آن‌را به اهداف از پیش مشخص شده و بیان شده گره می‌زنند. اما همیشه چنین نیست زیرا همیشه نمی‌دانیم که حقیقتاً اهداف چه هستند یا برخی اوقات برنامه‌ها و سیاست‌ها اهداف مبهم و متعارض را دنبال می‌کنند، لذا توجه در ارزیابی سیاست به دستیابی به اهداف معطوف نیست. در عوض، باید به تمام نتایج و پیامدهای سیاست‌های عمومی توجه شود و به عبارتی «اثرات سیاستی» که ناظر بر اثرات سیاست بر تمام شرایط دنیای واقعی است، بررسی شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که نظام آموزش عالی، برای بهبود مدام کیفیت، نیازمند یک مدل مطلوب ارزیابی اثر نهایی سیاست است تا ابعاد دیگر آموزش عالی از جمله کیفیت خدمات تخصصی دانشگاه‌ها به جامعه، رابطه دانشگاه با صنعت و بازار کار، کارآفرینی دانشگاه، نظام ملی نوآوری، عرضه فناوری و تولید ارزش افزوده، پاسخگویی به نیازهای توسعه ملی و تناسب با ویژگی‌های جامعه محلی و اولویت‌های سرزمینی و فرهنگی را تحت اثر قرار دهد. با توجه به حساسیت ارزیابی اثر نهایی در نظام آموزش عالی و تأثیر سیاست‌های وضع شده در جهت پاسخگویی به نیازهای توسعه همه‌جانبه و متناسب با ویژگی‌های جامعه، ضروری است که سازوکاری وجود داشته‌باشد که این نوع از ارزیابی سیاست‌ها در این نظام مورد بررسی قرار گرفته و پیامدهای احتمالی تأثیرگذاری سیاست‌ها و ساختار و فرآیندهای آن را ارزیابی نماید تا آسیب‌های محتمل ناشی از اجرا شدن سیاست‌ها شناسایی شده و از آنها جلوگیری شود. بنابراین مسئله اصلی این پژوهش این است که چگونه می‌توان تأثیرات سیاست‌های حوزه آموزش عالی را بررسی و ارزیابی نمود؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در طول تاریخ هزار ساله، نظام آموزش عالی به‌طور عام و نهاد دانشگاه به‌طور خاص در شئون مختلف یک جامعه نقش‌آفرین و ذی‌نفوذ بوده، بسیاری از تحولات را رقم زده و سمت و سوی برخی از تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و علمی و فنی را تعیین کرده است. (Livak et al., 2021, Yang et al., 2023). ارزیابی اثر نهایی با توجه به اینکه اصول و راهنمای تدوین برنامه‌های اجرایی را به‌دست می‌دهد باید از ویژگی‌هایی برخوردار باشد تا بتواند راهنمای اجرا باشد و آرمان‌ها را به مرحله اجرا نزدیک سازند. برخی از این ویژگی‌ها عبارتند از ویژگی‌های محتوایی اثرات نهایی همچون پایداری، آینده‌نگری، واقع‌بینی، هدفمندی و ویژگی‌های

ساختاری اثرات نهایی عبارتند از انسجام درونی و انسجام بیرونی. بر این اساس ارزیابی اثر نهایی مفهومی است مشتمل بر مجموعه ای از روش‌ها، فنون (تکنیک‌ها) و معیارها و ابزاری است برای برآورد و تحلیل اثرات نهایی سیاست‌های فعلی که اطلاعات مفیدی درباره‌ی کارایی و اثربخشی طرح‌ها (در دستیابی به اهداف خود در زمینه‌ی منافع عمومی و مقابله با شکست سیستم) در اختیار سیاست‌مداران، مدیران و ذینفعان عمومی قرار می‌دهد (Stoas et al., 2012, Nuss & Hillman, 2017). ارزیابی سیاست یک مفهوم عینی نظام‌مند و تجربی از تأثیرات سیاست‌ها و برنامه‌های عمومی در حال اجرا بر اهدافی که از پیش برای آن‌ها تعریف شده است، می‌باشد. برخی از تعاریف ارزیابی، آن را به اهداف از پیش مشخص شده و بیان شده گره می‌زنند. اما همیشه چنین نیست زیرا همیشه نمی‌دانیم که حقیقتاً اهداف چه هستند یا برخی اوقات برنامه‌ها و سیاست‌ها اهداف مبهم و متعارض را دنبال می‌کنند، لذا توجه در ارزیابی سیاست به دستیابی به اهداف معطوف نیست. در عوض، باید به تمام نتایج و پیامدهای سیاست‌های عمومی توجه شود و به عبارتی «اثرات سیاستی» که ناظر بر اثرات سیاست بر تمام شرایط دنیای واقعی است، بررسی شود (Stovas et al., 2012; Supajarvi, 2013). برای ارزیابی اثرات سیاست در سطح سازمان چندین روش رایج در ارزیابی برنامه طراحی شده است از جمله: مقایسه قبل و بعد از اجرای برنامه که رایج‌ترین آنها مطالعه قبل و بعد است که نتایج را در دو زمان مورد مقایسه قرار می‌دهد (یکی قبل از اجرای برنامه و دیگری زمانی بعد از اجرای برنامه). در اینجا اغلب جامعه هدف مورد بررسی و امتحان و مشاهده قرار می‌گیرد. این مقایسه‌های قبل و بعد برای نشان دادن اثرات برنامه طراحی شده‌اند. مقایسه سیر روند برنامه‌ریزی شده در مقابل مقایسه‌های بعد از برنامه تخمین بهتری از آنچه که ممکن است اتفاق بیافتد، بدون اینکه برنامه اجرا شود ممکن است و آن اینکه روندهای گذشته و قبل از برنامه را به زمان بعد از برنامه تسری دهیم. و سپس این تسری با آن چه عملاً بعد از اجرای برنامه اتفاق افتاده است مقایسه کرد. مقایسه‌هایی بین قضاوت‌های با و بدون برنامه‌ها یکی دیگر از طراحی‌های رایج ارزیابی، مقایسه افرادی که در برنامه‌ها مشارکت کرده‌اند با افرادی که شرکت نکرده‌اند و یا اینکه مقایسه دولت‌ها، ملت‌ها و شهرهایی که برنامه‌هایی را اجرا کرده‌اند با آنهایی که اجرا نکرده‌اند، است. مقایسه‌ها گاهی تنها بعد از اجرای برنامه انجام می‌شود. مقایسه‌هایی بین گروه‌های کنترل و تجربی قبل و بعد از اجرای برنامه انتخاب دو گروه یکسان گواه و تجربی و به‌کارگیری سیاست برای گروه تجربی تنها و مقایسه تغییرات در گروه تجربی با تغییرات در گروه کنترل بعد از اجرای سیاست (Bastido et al., 2023). سرو و همکاران (Sarv et al., 2018)، پژوهشی با عنوان «نسبت سیاست‌های توسعه آموزش عالی و تقاضای اجتماعی» انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد افزایش جمعیت و رشد نرخ سواد پایه در کشور طی دهه‌های گذشته از یک سو و افزایش عدالت اجتماعی و آگاهی مردم از حق دانستن از سوی دیگر زمینه شکل‌گیری تقاضای اجتماعی آن‌ها بوده است؛ نتیجه تحقیق نشان داده است درحالی‌که امروزه سیاست‌های کنش‌مندان و همراهی آموزش با بازار اشتغال در سطح بین‌المللی مورد تأکید است، تقاضای اجتماعی منجر به عدم اجرای آمایش سرزمینی در حوزه آموزش عالی و بنابراین به تأسیس بی‌رویه‌ی مراکز آموزشی، بیکاری زیاد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و در نتیجه شکل‌گیری سیاست‌های انفعالی در حوزه آموزش عالی گردیده و آموزش از کیفیت دور شده‌است. همچنین در سال (۲۰۱۸) طی بیانیه ISRIA، پائولا آدام، و دیگران (Paula Adam et al., 2018) دستورالعمل ده نکته‌ای برای یک روند مؤثر در ارزیابی اثر پژوهش‌ها ارائه دادند. این بینش به راهبردهای ۱۰ نقطه‌ای تبدیل می‌شوند که مربوط به: زمینه، هدف، نیاز ذینفعان، اشتغال ذی‌نفعان، مدل‌های مفهومی، روش‌ها و منابع داده‌ها، شاخص‌ها، اخلاق و تضاد منافع، ارتباط و جامعه عمل بوده و یک دستورالعمل‌های اولیه برای یک فرآیند بسیار دقیق و مؤثر ارزیابی اثر پژوهش‌هایی برای تمام رشته‌های پژوهشی و گرایش به عمل را پیشنهاد کرد. رهنمودهای این بیانیه می‌تواند به افراد حرفه‌ای در بهبود و استانداردسازی فرآیند ارزیابی اثر پژوهش کمک کند. این دستورالعمل‌ها را می‌توان از طریق ارزیابی و بهبود مستمر جامعه ارزیابی اثر پژوهش‌های جهانی تقویت نمود. آنه (Anne, 2018) در مطالعه‌ای تحت عنوان "اکتشاف یک روش برای ارزیابی اثر نهایی تعامل سیاست" یک رویکرد مقرون‌به‌صرفه، و بالقوه مناسب برای ارزیابی اثر سیاست، هم در درون

IFAD^۱ و هم برای سایر نهادهای توسعه که فعالیت‌های مرتبط با سیاست را انجام می‌دهند، ارایه می‌دهد. در نهایت مشخص شد دو بیانیه برای استفاده آتی از روش ارزیابی اثر وجود دارد. اول اینکه می‌تواند به ویژه از طراحی و پیاده‌سازی به عنوان یک فرآیند همکاری با مدیران ارشد، از نظر تعامل در شناسایی متخصص ملی، بیان سهم روایت، شناسایی و تهیه مستندات، شناسایی گزارش‌گران مهم و مشارکت در جلسات جهت گیری و تایید بهره‌بردار. این پژوهش ابزار ارزشمندی برای بهبود تأثیر برنامه‌ریزی کشوری ارائه می‌دهد. دوم، این تمرین را می‌توان با بهبود نظارت بالادست بر فعالیت‌های درگیر در سیاست در سطح برنامه‌ریزی کشور تسهیل کرد و می‌تواند راهنمای جامعه گسترده‌تری از شاغلان در زمینه سیاست‌گذاری و ارزیابی اثر باشد. بنابراین این پژوهش درصدد ارائه مدلی از ارزیابی اثرات نهایی سیاست در آموزش عالی می‌باشد بطوری که هنگام ارزیابی اثرات یک سیاست در آموزش عالی جنبه‌های گوناگون از اثرات فردی، سازمانی و اجتماعی آن سیاست مورد توجه قرار گیرد. در مجموع این پژوهش به دنبال مدلی جامع از ارزیابی اثرات سیاست می‌باشد. با توجه به ادبیات و پیشینه بررسی شده پژوهش، شاخص‌های استخراج شده از مرور ادبیات پژوهش به شرح جدول زیر ارائه گردیده است.

جدول ۱. شاخص‌های ارزیابی اثر سیاست

شرح	اجزای مدل مفهومی
مستندسازی توسعه سیاست /مستندسازی و اطلاع‌رسانی اجرا /ارزیابی حمایت و انطباق با سیاست‌های موجود / نشان دادن تأثیرات و ارزش یک سیاست /اطلاع‌رسانی پایگاه شواهد /اطلاع‌رسانی سیاست‌های آینده /ارائه پاسخگویی برای منابع سرمایه‌گذاری شده /تمایل به اصلاح یا اعتبار بخشیدن به یک برنامه	علل ارزیابی اثر نهایی سیاست (Wallman, 2017)
برنامه‌ریزی اصولی و پیشرفته شامل: / تعیین اهداف ارزیابی / آیا این برنامه برای سیاست عمومی ملی دارای ارتباط استراتژیک است؟ / آیا نتایج ارزیابی می‌تواند بر طراحی برنامه تأثیر بگذارد؟ / آیا ارزیابی به بهبود وضعیت دانش در مورد یک نوع برنامه یا خط مشی کمک می‌کند و آیا اطلاعات تولید شده دارای ارزش تحقیقاتی بالقوه آینده است؟ / تعیین روش‌های ارزیابی مناسب / کمی / کیفی / ارائه یک استراتژی جمع‌آوری داده‌ها و شناسایی منابع موجود / استفاده از داده‌های موجود / استفاده از پیمایش / استفاده از سنجش و اندازه‌گیری / تعیین جدول زمانی برای تولید و انتشار یافته‌ها / تعیین ابزار ارزیابی اثر / روش شناسی دقیق / حجم نمونه مناسب گروه هدف / مولفه‌های ارزیابی چندگانه	بسترهای ارزیابی اثر نهایی سیاست (Blomquist, 2003).
شناسایی مشکل / تعریف هدف سیاست / توسعه گزینه‌های سیاست اولیه / تجزیه و تحلیل تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گزینه‌ها / مقایسه گزینه‌ها با توجه به این تأثیرات / نظارت بر سیاست‌ها	فرایند ارزیابی اثر نهایی سیاست (Padhora et al., 2013) و (Scott, 2018)
سیک عقلایی / سیک فرآیندی / سیک مشارکتی / سیک مشاوره مشتری / سیک استدلالی / سیک تعاملی	راهبردهای ارزیابی اثر نهایی سیاست (Mayer et al., 2004)
محدودیت منابع / محدودیت ابزارهای جمع‌آوری داده / محدودیت‌های روش شناختی / محدودیت‌های هنجاری / تفاوت‌های سطوح بررسی جامعه هدف (خرید، میانه، کلان) / حوزه‌های ارزیابی چندگانه (اقتصادی، اجتماعی، محیط طبیعی) متفاوت	محدودیت‌های ارزیابی اثر نهایی سیاست (Blomquist, 2003)
آگاه‌سازی سیاست‌گذاران در مورد پیامدهای احتمالی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بهبود شفافیت به گونه‌ای که مشارکت در پایداری و "مقررات بهتر" افشا شود و کاهش لابی‌گری افزایش مشارکت عمومی به منظور بازتاب طیف وسیعی از ملاحظات و در نتیجه بهبود مشروعیت سیاست‌ها شفاف‌سازی اینکه چگونه سیاست عمومی از طریق شاخص‌های سیاست به اهداف و اولویت‌های خود کمک می‌کند / مشارکت در یادگیری مستمر در توسعه سیاست‌ها با شناسایی علل و عواملی که به بررسی‌های بعدی سیاست‌ها می‌پردازد / روش زندگی جامعه هدف، فرهنگ و سیستم‌های سیاسی آنها محیط جامعه و دسترسی و کنترل افراد بر منابع / سلامتی و رفاه / حقوق شخصی و مالکیت افراد / تأثیر بر شرایط آینده / هزینه‌های مستقیم و هزینه‌های غیرمستقیم	پیامدهای ارزیابی اثر نهایی سیاست (Jacob et al., 2011) و (Kwadwo Adosi-Asante, 2017)

روش تحقیق

در مقاله حاضر از روش ساختار استخراج و کدگذاری منطبق بر روش داده بنیاد استفاده شد. این پژوهش از رویکرد داده بنیاد (Strauss and Corbin, 1998) و منطبق بر گردآوری و مطالعه عمیق ادبیات پیشین و تمامی مستندات مورد نیاز در ابعاد ملی و بین‌المللی استفاده نمود. یکی از تکنیک‌های تجزیه و تحلیل داده‌های متنی، نظریه زمینه‌ای است که یک روش استقرایی تفسیر داده‌های ثبت شده درباره پدیده اجتماعی - به‌ویژه داده‌های برخاسته از مصاحبه‌ها - برای ساختن نظریه‌هایی در مورد آن پدیده می‌باشد. در چارچوب این استراتژی روش شناختی، نظریه‌ها باید مبتنی بر داده‌های میدانی، اقدامات، تعاملات، فرآیندهای اجتماعی افراد و بر اساس طبقات اطلاعاتی مبتنی بر داده‌های گردآوری شده از مشارکت‌کنندگان باشند. در این روش مصاحبه‌های نیمه-ساختاریافته، نکات و یادداشت‌ها، مبانی نظری و پیشینه‌های موجود، مطالعات و پژوهش‌ها و تجارب فردی و گروهی در ابعاد ملی و بین‌المللی استفاده شد. در این پژوهش از طریق مطالعه عمیق، مبانی نظری و پیشینه‌های موجود در ابعاد داخلی و خارجی بررسی شد.

جامعه آماری پژوهش از بین سیاست‌گذاران نظام آموزش عالی، متخصصین، مدیران و مسئولین حوزه آموزش عالی و کارشناسان در زمینه سیاست‌گذاری در آموزش عالی انتخاب شدند.

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

طبقة	فراوانی	درصد	متغیر	طبقة	فراوانی
متخصصین حوزه سیاست پژوهی آموزش عالی، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نظام آموزش عالی	۶	۵۰٪	تحصیلات	دکتری تخصصی	۱۲
	۲	۱۷٪			
مدیران ارشد دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی	۴	۳۳٪	جنسیت	زن	۱
				مرد	۱۱

در این بخش تا رسیدن به اشباع نظری از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع زنجیره‌ای یا گلوله‌برفی (مشخص کردن افرادی که از نظر افراد انتخاب شده واجد شرایط بوده و دارای اطلاعات مفیدی هستند) استفاده شد.

جدول ۳. پرسش‌های مصاحبه

ردیف	پرسش‌های پژوهش	پرسش‌های مصاحبه
۱	عوامل اصلی در ارزیابی اثرنهایی سیاست در آموزش عالی ایران چیست؟	۱- در مورد مفهوم ارزیابی اثر نهایی سیاست چه اطلاعاتی دارید؟ لطفا توضیح دهید
۲	عوامل مداخله‌گر در قالب مدل پارادایمی در ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران کدامند؟	۲- چه عواملی را در ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران مؤثر می‌دانید؟
۳	عوامل زمینه‌ای در قالب مدل پارادایمی در ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران کدامند؟	۳- نظراتان در مورد اجرای ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی ایران چیست؟
۴	عوامل علی در قالب مدل پارادایمی در ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران کدامند؟	۴- فرایند اجرای ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی ایران چگونه است؟
۵	مدل ارزیابی اثرات نهایی آموزش عالی در ایران شامل چه مؤلفه‌هایی است؟	۵- اگر ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی ایران انجام نمی‌شود، دلیل و علت آن چیست؟
۶	تعامل و ارتباط عوامل مداخله‌گر، عوامل زمینه‌ای و عوامل علی با یکدیگر چگونه است؟	۶- پیش‌زمینه‌های ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی شامل چه مواردی هستند؟
۷	اعتبار مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست آموزش عالی در ایران چگونه است؟	۷- چه پیش‌زمینه‌های ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی ایران فراهم است؟
		۸- به نظر شما علت این فراهم نبودن پیش‌زمینه‌های ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی چیست؟
		۹- برای اینکه این ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی انجام شود، چه بسترها و زمینه‌هایی باید برای آن فراهم شود؟
		۱۰- در زمینه‌های ساختاری، برای ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی چه مواردی مورد نیاز است؟
		۱۱- در زمینه‌های هنجاری برای ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی چه مواردی مورد نیاز است؟

۱۲- در زمینه‌های مالی برای ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی چه مواردی مورد نیاز است؟	
۱۳- اگر بخواهید راهبرد و استراتژی پیشنهاد بدید، چه راهبردی به نظرتان میرسد که بخواهیم پیش بگیریم برای اینکه ارزیابی اثر نهایی سیاست در حوزه آموزش عالی به نحو احسن انجام شود؟	

پس از انجام مصاحبه از مصاحبه‌گر خواسته می‌شد در صورت امکان افراد جدیدی را معرفی نماید که آن افراد جدید هم هر کدام افراد خبره بعدی را معرفی می‌کردند. بدین ترتیب تعداد ۱۲ مصاحبه انجام شد. این پژوهش از مصاحبه‌های نیمه-ساختاریافته استفاده شد. در مصاحبه‌های انفرادی با مصاحبه‌شوندگان، برای بررسی مقدماتی ابتدا تعداد ۱۳ سؤال فرعی برای رسیدن به سوالات اصلی با مطالعه پیشینه و مبانی نظری طراحی شد که این سؤال‌ها بر گرفته از موضوع، مدل و اهداف پژوهش بود. پژوهشگر پس از هر بار مصاحبه (که با هماهنگی‌های لازم در محل کار مصاحبه‌شونده حضور یافته و با استفاده از ضبط صوت و با کسب اجازه از مصاحبه‌شونده مکالمات مصاحبه را ضبط کرده بود) کدها را استخراج می‌کرد. پژوهشگر در مصاحبه ۱۱ و ۱۲ دریافت که کد جدیدی به کدهای قبلی اضافه نمی‌شود و بنابراین فرایند مصاحبه را با مصاحبه‌شونده بعدی ادامه نداد. در این فرایند به‌غیر از پژوهشگر یک متخصص آمار و یکی از اساتید دانشگاه درباره کدها نظر می‌دادند. در حین مصاحبه به جمع‌آوری نظرات در مورد شاخص‌های مناسب ارزیابی اثر نهایی سیاست پرداخته شد و عوامل اصلی و فرعی مورد نظر بررسی و نهایی شد. شایان ذکر است که مدت زمان انجام مصاحبه بین ۳۵ تا ۹۰ دقیقه بود و فرایند مصاحبه در مردادماه، شهریور ماه و نیمه اول مهرماه ۱۴۰۱ اجرا شد. در این پژوهش برای محاسبه پایایی بازآزمون (کدگذاری مجدد) از بین مصاحبه‌های انجام شده، تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شد و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی ده روزه کدگذاری شده‌اند. نتایج حاصل از کدگذاری‌ها در جدول زیر ارائه شده است. در این جدول تعداد توافقات به‌صورت کدهای جفتی است. به عنوان نمونه تعداد توافقات در مصاحبه J، ۳۷ جفت کد است.

جدول ۴. محاسبه تعداد توافقات کدگذاری

ردیف	مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد مورد توافق	تعداد عدم توافق	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	J	۳۵	۳۰	۵	۸۵
۲	H	۳۵	۲۶	۹	۷۴
۳	K	۳۵	۲۳	۱۲	۶۵
مجموع	***	۱۰۵	۷۹	۲۶	۷۵

یافته‌های جدول نشان می‌دهد که مجموع کدها در دو فاصله زمانی ده روز برابر ۱۰۵ و تعداد کل موارد توافق گرفته در مجموع سه مصاحبه ۷۹ و مجموع تعداد عدم توافق نیز ۲۶ می‌باشد؛ بنابراین یافته‌های مربوط به پایایی بازآزمون نشان می‌دهد نتیجه بر اساس این فرمول برابر با ۷۵ درصد است و بنابر نظر کاواله (Kavaleh 1996, quoted by Moghimi, 1394:118) از آنجا که پایایی بالاتر از ۶۰ درصد قابل قبول است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که کدگذاری‌های انجام گرفته از پایایی منابع برخوردار است. پس از انجام مصاحبه، با بهره‌گیری از روش گلیزر و اشتراوس (Glyers and Strauss, 1967) و توصیه‌های میلرز و هویرمن (Millers and Huberman, 1994) برای کدگذاری داده‌های کیفی، تمام فرایندهای توصیف شده توسط مشارکت کنندگان در مصاحبه شناسایی و طبقه‌بندی شدند. در مرحله بعد، با مرتب کردن گروه‌بندی اولیه، بر حسب مقوله‌ها و زیرمقوله‌های عینی، مضامین شناسایی شدند. تحلیل داده‌ها، محور اصلی نظریه برخاسته از داده‌ها است. در هر مطالعه به‌عنوان یک کل، جمع‌آوری داده‌ها، تنظیم داده‌ها و تحلیل داده‌ها به هم وابستگی متقابل دارند. برای تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه و نیز مبانی

نظری از سه نوع کدگذاری استفاده شده است که عبارت‌اند از: کدگذاری باز^۱، کدگذاری محوری^۲ و کدگذاری انتخابی^۳. در این روش سه رکن اصلی «مفاهیم»، «مقوله‌ها» و «قضیه‌ها» وجود دارند. نظریه‌ها نمی‌توانند بر اساس رویدادها یا فعالیت‌های واقعی، آن طور که مشاهده یا گزارش می‌شوند، ساخته شوند؛ نظریه‌ها بر اساس "داده‌های خام" شکل می‌گیرند.

یافته‌ها

در نهایت پس از بررسی و مطالعه مصاحبه‌ها، مفاهیم و در ادامه مقوله‌ها مشخص گردیدند که در جدول ۵ آورده شده‌است. هر یک از مفاهیم تشکیل دهنده مقوله‌ها، با توجه به متن مصاحبه‌ها تعیین گردید. در تمام مصاحبه‌ها، جملات بررسی شدند و مفاهیم مشابه با هم، در یک دسته‌بندی قرار گرفتند و یک مقوله را تشکیل دادند. می‌توان گفت که متن تمام مصاحبه‌ها نقاط مشترکی داشتند که منجر به اشتراک مفاهیم گردید. مقوله فایده‌گرایی؛ توسط مفاهیم مرتبط با مطلوب و به صرفه بودن، برد کوتاه مدت و دیگر موارد مربوط به فایده‌گرایی است؛ و مقوله کنترل و ارزیابی به واسطه مفاهیمی که بیانگر ارزیابی معتبر و قابل اطمینان، اطمینان از صحت و انسجام ارزیابی و غیره شکل گرفته‌اند. گزاره‌های مربوط به هر مصاحبه، از نظر معنایی به این مفاهیم اشاره داشتند و بنابراین مفاهیمی مثل منفعت منجر به رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی، ارزیابی پدیده‌ها، ارزیابی اثرات نهایی و غیره استخراج شدند که همگی در دسته خود مضمون و مقوله بزرگ‌تری تحت عنوان فایده‌گرایی و کنترل و ارزیابی را شکل دادند. مقوله‌های مزیت رقابتی، تدوین و اجرای سیاست، کیفیت سیاست و عمل، اثربخشی و بقیه مقوله‌ها نیز به همین روش پیش رفته‌اند.

اقدامات و نتایج مرحله اول تحلیل داده‌ها: کدگذاری اولیه

در مرحله اول متن مصاحبه‌ها و اسناد به دقت مورد بررسی قرار گرفت و برای هر یک از مصاحبه‌ها و اسناد جدولی ترسیم شد که در آن تکه‌هایی از متن مصاحبه که مرتبط با اثر سیاست در آموزش بود در سمت چپ جدول و کد تخصیص داده شده به آن در سمت راست جدول نوشته شده‌است. مرحله اول در روش گرنند تئوری، گردآوری داده‌ها و پیاده‌سازی آنها می‌باشد. تحلیل داده‌ها و تعیین گروه‌های گوناگون اولین کاری بود که به منظور انجام روش گرنند تئوری انجام شد. منابع داده‌ای که در این تحقیق استفاده شدند عبارتند از: جلسات کمیته‌های تخصصی، گزارش‌های دریافتی از اسناد بالادستی، مطالعه تطبیقی بین‌المللی، مصاحبه و حضور و مشاهدات و یادداشت‌های شخصی. بعد از اینکه داده‌ها و اطلاعات به دست آمدند، محقق کدگذاری باز داده‌های متنی مورد نظر را انجام داد. در این مرحله با مطالعه متن مورد نظر و تأمل و تفکر بر روی آن، برچسب‌ها و مفاهیم اولیه از متن‌ها استخراج شد. عمل کدگذاری در این مرحله با محوریت محقق انجام می‌پذیرد، که مهم‌ترین و وقت‌گیرترین بخش گرنند تئوری محسوب می‌شود. در این بخش از فرایند، محقق شخصاً تعیین عبارات و کلیدواژه‌ها و الصاق کدها و توصیف‌گرها را بر عهده می‌گیرد و چنانچه از کامپیوتر و نرم‌افزاری استفاده شود، نقش کامپیوتر و نرم‌افزار صرفاً در حد ابزاری است برای تسهیل و تسریع فرایند کدگذاری. مجموع داده‌های به دست آمده از طرق گوناگون مشاهده، مصاحبه و... مطالعه شد و هم‌زمان با مطالعه به اجزای جداگانه‌ای برای تحلیل، تقسیم شدند. علت این تقسیم‌بندی‌ها، تسریع و تسهیل در تحلیل و کدگذاری و کشف مفاهیم بالفعل و بالقوه در متن بوده است. سپس متن هریک از ردیف‌ها، مورد مطالعه قرار گرفت و کدهای اولیه ایجاد شدند. این کدها بیانگر مجموعه تفاسیر شخصی محقق نسبت به مضمون صریح موجود یا معانی پنهانی است که شاید مورد نظر گوینده بوده‌است. ملاحظه‌ای این امر باعث دخالت دادن بافت و زمینه مصاحبه و هم‌چنین توجه به عناصر

1. Open Coding
2. Axial Coding
3. Selective Coding

مرتبط با این بافت شده و تحلیلی دقیق‌تر و نزدیک‌تر به قصد گوینده ارائه می‌نماید. در ادامه کلیه کدهای استخراج شده مورد بحث و بررسی قرار گرفت. این بحث و بررسی منتج به «کشف مفاهیم جدید و غنی‌تر و از داده‌های مورد مطالعه و تحلیل» و «تصحیح کدهای کشف شده» شده است.

مقوله بندی کدها

همان‌گونه که بیان شد پس از استخراج کدهای باز، در کدگذاری ثانویه با مقایسه مفاهیم، موارد مشابه و مشترک در قالب مفهومی واحد قرار می‌گیرد؛ بنابراین انبوه داده‌ها (کدها - مفاهیم) به تعداد مشخص و محدودی از مقوله‌های عمده کاهش می‌یابد. با توجه به اینکه سیاستگذاری‌ها بر هر عرصه‌ای اثرگذار است، لذا بخش آموزش به‌ویژه آموزش عالی کشور نیز از این قاعده مستثنی نیست. بنابراین نیاز به یک مدل برای ارزیابی میزان اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران می‌باشد. با دانستن میزان و گستردگی اثر سیاست در این بخش، می‌توان اثرگذاری بر انسجام، رشد و توسعه را سنجید و در نهایت از اجرای تصمیمات و اثرگذاری مثبت سیاست در نهادهای آموزش عالی اطمینان حاصل کرد.

اقدامات و نتایج مرحله دوم تحلیل داده‌ها

در مرحله دوم یعنی ساختن مفاهیم، مجموع کدهای توصیفی حاصل از مرحله اول در دسته‌های مرتبط به هم قرار گرفتند و در ادامه و قسمت‌های بعدی با استفاده از آنها به ساختن مقولات اقدام می‌شود. ارائه مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران، فرایندی بوده و روش عمومی آن به این صورت می‌باشد:

- تعیین دقیق ویژگی‌ها و مشخصات
 - شناسایی زیرساخت‌های مورد نیاز با استفاده از منابع گوناگون، مصاحبه با افراد متخصص در نهادهای مورد نظر
 - دسته‌بندی ویژگی‌های مورد نیاز طراحی یک الگوی مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی
- در جدول ۵ تلاش شده است تا مفاهیم مشابه و مشترک با مقوله واحد جایگزین شود و مقوله‌های اصلی تحقیق مشخص شوند.

جدول ۵. مقوله‌ها و مفاهیم تشکیل دهنده هر یک از مقوله‌ها

مقوله‌ها	مفاهیم تشکیل دهنده هر مقوله
فایده گرایی	مطلوب و به‌صرفه ^۱ خواهد بود/ مفهوم زایا بودن و منجر به خروجی بودن/ به‌صورت مزایا/ برد کوتاه‌مدت/ بزرگترین انگیزه برای ارزیابی/ از اجرای برنامه از مزایای رفاهی/ منفعت منجر به رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی/
کنترل و ارزیابی	ارزیابی معتبر و قابل اطمینان/ ارزیابی و تضمین کیفیت/ ارزیابی اثرات نهایی/ اطمینان از صحت و انسجام ارزیابی/ که ارزیابی کیفیت نظام دانشگاهی/ ارزیابی اثر نهایی سیاستگذاری/ تغییرات در شاخص‌های اصلی/ ارزیابی اثرات سیاست‌ها/ ارزیابی اثرات نهایی برای تحلیل این سیاست‌ها/ معیارها و انتظارات جدیدی/ ارزیابی پدیده‌ها/ مورد ارزیابی و شناسایی/ و ارزیابی سیاست‌ها/ معیارهای مشخص/ ارتباط وسیعی با ارزیابی اثر نهایی دارد/ قضاوت‌ها و نظرسنجی‌ها/ بر پایه یک تجزیه و تحلیل منطقی/ نظارت بر حسن اجرای/ بازبینی سیاست‌ها/ ارزیابی تکنولوژیکی/ ارزیابی اثرات احتمالی [اقتصادی/ فرآیند بسیار دقیق و موثر ارزیابی/ بر نقاط قوت و ضعف/ رویکرد ارزیابی اثر نهایی سیاست/ نیازمند ارزیابی دقیق/ ارزشیابی را به اهداف از پیش مشخص شده
مزیت رقابتی	دستیابی به رقابت‌پذیری/ مهارت‌های منحصربه‌فرد
تدوین و اجرای سیاست	اصول و راهنمای تدوین/ سیاستهای اقتصادی بازار/ سیاستگذاری در نظام آموزش عالی/ خلق و تدوین برنامه‌های جدید/ سیاستگذاری مبتنی بر ارزیابی اثر نهایی/ به نبود یک نهاد حرفه‌ای برای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی/
کیفیت سیاست و عمل	ویژگیهای محتوایی اثرات نهایی/ بهبود کیفیت و انسجام فرآیند توسعه سیاست/ برنامه‌ها و سیاست‌ها به‌خوبی سازمان داده شده باشند/ سطح دموکراتیزه شدن وظایف/ کیفیت تحقق اهداف سیاست‌ها/ حفظ کیفیت محیط آموزش عالی/ دغدغه کیفیت در آموزش عالی/ چگونگی عملکرد سیاست‌های عمومی/ تداوم اجرا/ الگوی منطقی انجام فعالیت‌های سیاست/ کارآمدی سیاست در تحقق اهداف/

مقوله‌ها	مفاهیم تشکیل دهنده هر مقوله
	تأثیر واقعی یک سیاست / پیشنهادهای سیاست / کیفیت سیاست‌های عمومی /
اثربخشی	بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری / تغییرات کمی و کیفی قابل توجهی / و توان اثرگذاری / از نظام‌های آموزش عالی / عوامل حیاتی موفقیت و اقدامات مدیریت / میزان کارایی سیاست / اثر مطلوب و موردنظر برنامه / اثرات ملموس و هم غیرملموس / دارای اثرات ملموس / تأثیرات متنوعی / بر اساس سطح پیشرفت / اطمینان از اثربخشی نظام آموزش عالی / سیستم‌های پیچیده / تأثیرگذارترین عوامل در اجرایی کردن
نتیجه‌گرایی	عواقب بالقوه سیاست‌ها / موفقیت بلندمدت در اجرای سیاست‌ها و سیاست‌گذاری‌ها / تضمین کیفیت آموزش عالی / خروجی‌های سیاستی / ادراک و نگرش افراد جامعه نسبت به فعالیت‌ها / ارتقای کیفیت برای بروندادهای / تحقق وظایف ترسیم‌شده / تحقق رسالت / نتایج مورد انتظار / موفقیت نتایج سیاست‌های عمومی / و نتایج برنامه‌ها برای قضاوت / نتایج خط‌مشی / پیامدهای خط‌مشی عمومی / زمان و میزان تحقق نتایج سیاست / خروجی‌های بلافاصله / سطح مطلوبی از برون داد / بررسی پیامدها و اثرات سیاست / بروندادهای / نتایج برنامه یا خط‌مشی / نتایج سیاست‌ها /
تأثیر اجتماعی	عامل بسیار مؤثری در شکل‌گیری خوی و منش اجتماعی / پدیدار گشتن ضرورت مدل‌هایی در ارزیابی / وظیفه ذاتی برای پایدارتر کردن جوامع دارند . انواع متغیرهای "اجتماعی / تأثیر اجتماعی بالقوه / تأثیر اجتماعی / نقض آزادی‌های مدنی آنها / اعتلای سطح فرهنگی جامعه / نهاد اجتماعی / تأثیرات پیش‌بینی شده / راه‌آورددهای اجتماعی و توسعه / مدیریت مسائل اجتماعی / عدالت اجتماعی / تأثیرات اجتماعی و اقتصادی / مشتری‌مداری
آموزش	تعلیم افراد و تولید دانش / ارتقای سطح کیفیت نیروهای آموزش دیده / سطوح مختلف آموزشی / بررسی تأثیر راهبردهای مختلف مدیریت دانش بر عملکرد دانشگاه‌ها / تأثیر راهبردهای مختلف مدیریت دانش بر عملکرد دانشگاه‌ها / مدیریت دانش در آموزش عالی / اقدامات مدیریت دانش و عملکرد سازمانی / رأس هرم آموزش / ترویج و ارتقای دانش / کاربرد گسترده و پیچیده / کسب دانش با هدف فرهیختگی / هویت‌بخشیدن به دولت / آموزش عالی طراحی و استقرار یافته باشد / اهمیت نقش آموزش عالی / آگاه‌سازی تصمیم‌گیرندگان / آگاه‌سازی سیاست‌گذاران / مشارکت در یادگیری مستمر / در زمینه مدیریت /
عملکرد توسعه و رشد	موفقیت اقتصادی / یک عنصر ضروری در عملکرد اقتصادی ملی / به موازات رشد کمی در خصوص کیفیت آموزش عالی / مدیران در مسیر رشد و تعالی سازمان / رشد و بهینه‌سازی افراد / پاسخگویی به نیازهای توسعه ملی / از سطح بالای کیفیت / برنامه‌های پیشرفت ملی و ارتقای دانش و فناوری / پیشبرد جامعه به سمت توسعه پایدار / محرک اصلی توسعه پایدار / توسعه پایدار / در تکمیل و بهبود طبقه‌بندی / استانداردهای مناسبی / چگونگی پیاده‌سازی و ارزیابی / هم‌اثری برای توانمندسازی دولت / آژانس‌های توسعه / به حداقل رساندن عواقب ناخواسته /
مدیریت منابع	نحوه‌ی تأمین مالی آموزش عالی / استفاده از مهارت‌های مدیریتی و رهبری / نیروی انسانی متخصص / تأمین نیروی انسانی متخصص /
نظم و برنامه‌ریزی	چهارچوب مشخص و منسجمی / یک نظام جهانی / برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری / به سیستمی بودن آموزش عالی / برنامه‌ریزی مشخص نبودن اهداف و جهت‌گیری اصلی ؛ مستلزم فرایندی نظام‌مند و هدفمند است / به صورت اصولی / رفتارها را نظم‌دهی کنند / اجرای سیاست‌ها موجب نظم‌دهی به جامعه / ایجاد توازن بین اثرات و اهداف / پیشنهاد سیاسی / پر از ابهام و تناقض / سیستم ارزیابی اثرات اجتماعی اقتصادی / فرآیند تحلیلی مداوم / سازمان‌های خودنظم‌بخش /
تحقیق و پژوهش	نیازمند کار علمی بیشتر جهت ارزیابی / توجیه منطقی و علمی ندارد / و پژوهش‌های نوآورانه تری / مطالعه سیاست‌گذاری‌ها و تصمیمات / مدلی هماهنگ و از پیش طراحی شده / یک ابزار استاندارد برای تجزیه و تحلیل / افراد حرفه‌ای و اعضای هیئت‌علمی / حاکمیت مدرن / جامعه هدف مورد بررسی / مقایسه سیر روند برنامه ریزی شده / پژوهش‌های علمی، بنیادی / پرداختن به تجزیه و تحلیل سیاست‌ها / تحلیل سیاست / تجزیه و تحلیل سیاست / معیارهای برون داد خط‌مشی را پوشش می‌دهد / تجزیه و تحلیل شکایات مردم / تکنیک تجزیه و تحلیل هزینه / تحلیل هزینه / ابزار استاندارد / تجزیه و تحلیل تأثیر اقتصادی / تجزیه و تحلیل و مستندسازی / فرایند تحقیقات چندرشته‌ای / تحلیل قوی سیاست /
ارتباطات و هماهنگی	یک نظام جهانی باز و تعاملی / روابط درونی و بیرونی پیچیده / تعامل مداوم با یکدیگر / ساختارهایی مشترک / برقراری ارتباط ضعیف دانشگاه‌ها با جامعه و صنعت / چگونگی تعامل و ارتباط عوامل مداخله‌گر / برقراری ارتباط منطقی میان انسان و محیط / افزایش مشارکت عمومی / در توسعه سیاست‌ها / مشروعیت سیاست‌ها /
ابتکار و نوآوری	ارتقای جامعیت و ابتکار عمل / اهمیت طراحی و ارایه مدلی / شیوه‌های واکنشی نو و بدیع / دلایل تحلیلی / پیش‌نویس نوآوری‌های سیاست /
فرهنگ محوری	بومی‌سازی و ترسیم چشم‌انداز آتی / ساختارها و فرهنگ سازمانی / رشد و توسعه فرهنگی / پیامدهای اجتماعی و فرهنگی /
تغییر و تحول	پیچیدگی وظایف و مأموریت‌های نظام آموزش عالی / مدیران موفق در هنگام تغییر چه فعالیت‌هایی / تغییرات جدی درانتظارات، باورها و شیوه‌های عمل افراد / مدیران موفق برای تغییر سازمانی / روش‌های جدید تفکر در باره سازماندهی فعالیت‌های بشری / حل و ایجاد موضوعات شناسایی شده / رویکرد مدیران و مسئولان / افراد حرفه‌ای در بهبود و استانداردسازی / ارزیابی‌های اثر تغییرات ایجاد شده از طریق مداخله / عوامل دگرگون‌کننده / روشی مقرون‌به‌صرفه برای ایجاد تغییرات مثبت /
استراتژی	تغییر و تحول یکی از اصطلاحات و پارادایم‌های / در ساختارهای موجود / تغییر عمده سیاست / ساختارهای سیاسی، اقتصادی اهمیت استراتژیک جایگاه ویژه ای دارد / نیازمند برنامه‌های راهبردی برای نوسازی / ساختارهای کارآمدتر و قابلیت بیشتر، نیازمند برنامه‌های راهبردی / راهبرد های مدیریت دانش بر عملکرد دانشگاه / راهبردهای مدیریت دانش بر اقدامات مدیریت دانش / برنامه‌های عملیاتی روشن / موضوعی استراتژیک برای توسعه اجتماعی و فناوری / تعیین جهت‌گیری‌هایی / جهت‌گیری کلی / پیاده‌سازی استراتژی‌های کاهشی / اجرای استراتژی‌های کاهشی
هدف‌گذاری	عدول سازمان از اهداف اصلی‌اش / تولید کار و ثروت آفرینی / اهداف مطلوب / شناسایی اهداف و مقاصد برنامه یا خط‌مشی / تمایز اهداف برنامه / اهداف خط‌مشی / هدف واقعی ارزیابی / اهداف متعارض /

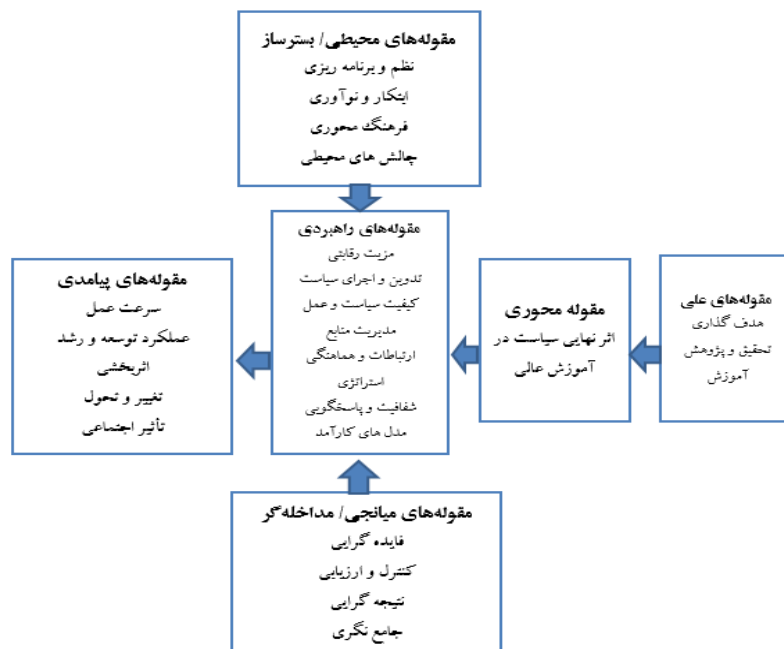
مقوله‌ها	مفاهیم تشکیل دهنده هر مقوله
سرعت عمل	اقداماتی اساسی و سریع در زمینه تغییر مسیر برنامه
جامع نگری	شرایط و زمینه‌ای که سازمان و افراد در آن کار می‌کنند/ عناصر مختلف مدیریت/ گروه‌های ذینفع برنامه‌ها و خدمات/ گروه هدف بخشی از افراد جامعه است/ غیر هدفمند نیز شناسایی شوند/ کارکردهای گوناگون مدیریت/ عملیات و تجربیات دانشگاه/ سطوح مختلف/ چند رشته‌ای و میان رشته‌ای/ کار فرارشته‌ای/ از سطح پروژه و یا برنامه به سطح سیاست
چالش‌های محیطی	فشار فناوری و کشش بازار/ ساختار تامین مالی نوآوری/ ارتقای اعضای هیئت علمی با نیازها/ فرصت‌های موجود در پیشران‌ها/ حل و ایجاد موضوعات/ نگاه و سبک گذشته به حل آنها/ رفع چالش‌های نظام حکمرانی و سیاستگذاری/ مهم‌ترین چالش‌ها و راهبردهای/ میزان توانایی افراد در تصمیم‌گیری/ چالش‌های آموزش عالی/ چالش‌های پیش‌روی چشم‌اندازهای/ حل کردن چالش‌ها/ اجرای یک برنامه یا تجهیزات/ کشف نواقص خط مشی/ درجاتی از سوگیری در فرآیند ذاتی/ کاهش صدمات یا شدت جراحات/ ماهیت پیچیده و آشفته سیاست‌گذاری/ دستخوش مخاطره/ معادلاتی لاینحل/ جامعه پسا صنعتی/ شاخص سیاسی/
شفافیت و پاسخگویی	تعمیم و تفسیر هر عنصر/ درک مولفه‌های مدیریت دانش/ چگونگی تاثیر فعالیت‌هایشان بر جامعه/ اطلاعات دقیق و منسجم/ نیز ارایه تصویری واقع‌گرایانه/ مفهوم عینی سیستماتیک و تجربی از تأثیرات سیاست‌ها و برنامه‌های عمومی/ گروه‌های مهم غیر هدف/ معنای تجربه/ نیازهای محلی، علایق ملی و مسائل جهانی/ فعالیت‌های سازمان‌ها/ محدوده‌ی تصمیم‌گیری/ پاسخگوی خواسته‌های دانش‌آزمایی باشد/ به عنوان فرآیندی تعریف کرد/ وضوح هدف و سوگیری‌های نهادی/ موفقیت برنامه‌ها/ به وضوح اهداف سیاست،/ چگونگی اجرای یک خط مشی/ سازوکارهای بنیادین/ تصمیم‌گیرندگان سیاسی/ بهبود شفافیت/ شفاف‌سازی/ شاخص‌های سیاست/
مدل‌های کارآمد	وجود مولفه‌های اصلی و زیر مولفه‌های موجود/ تدوین مدلی مبتنی بر آن برای اجرای برنامه‌های آموزشی/ مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست به صورت منسجم و سازگار توسعه/ نیازمند یک مدل مطلوب ارزیابی اثر نهایی سیاست/ طراحی یک الگو ارزیابی اثرات نهایی سیاست/ فرایند تصمیمات/ مدل‌های متنوعی/ روند سیاست‌گذاری/ مدل‌های ارزیابی خط‌مشی/ مدل‌هایی در ارزیابی اثر اجتماعی گردید/ طراحی بهبود سیاست‌ها

با مطالعه داده‌ها و اطلاعات استخراج‌شده در نهایت، ۴۱۹ کد باز (مفهوم اولیه)، ۴۰۰ مفهوم و ۲۴ مقوله شناسایی شدند که این مقوله‌ها و مفاهیم عمدتاً از مصاحبه‌ها بدست آمدند. این مفاهیم بارها توسط محقق بازبینی و اصلاح شد و مفاهیم مشابه و یکسان در یک دسته قرار گرفتند.

کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری، نظریه‌پرداز داده بنیاد، پژوهشگر یک مقوله از مرحله کدگذاری باز را انتخاب کرده و آن را در مرکز فرآیندی که در حال بررسی آن است قرار می‌دهد (به‌عنوان پدیده مرکزی) و سپس، دیگر مقوله‌ها را به آن ربط می‌دهد. این مقوله‌های دیگر عبارت‌اند از: «شرایط علی»، «راهبردها»، «شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر» و «پیامدها». این مرحله شامل ترسیم یک نمودار است که «الگوی کدگذاری» نامیده می‌شود. در این الگو، شش جعبه (یا مقوله) از اطلاعات وجود دارد: شرایط علی؛ مقوله‌هایی مربوط به شرایطی که بر مقوله محوری تأثیر می‌گذارند؛ زمینه؛ شرایط خاصی که بر راهبردها اثر می‌گذارند؛ پدیده مقوله محوری؛ یک صورت ذهنی از پدیده‌ای که اساس فرآیند است؛ شرایط مداخله‌گر؛ شرایط زمینه‌ای عمومی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند؛ راهبردها؛ کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود؛ پیامدها؛ خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها.

با توجه به موضوع اصلی مصاحبه و موضوع مورد مطالعه، پدیده یا مقوله محوری این پژوهش ارزیابی اثر نهایی سیاست است. رد پای این مقوله در سراسر داده‌ها قابل مشاهده است و در تمامی مصاحبه‌ها تقریباً به آن اشاره شده است و نقش محوری ایفا می‌کند. به بیان بهتر می‌تواند سایر مقوله‌ها را حول خود جمع کند. مدل کدگذاری طراحی مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی در زیر نشان داده شده است.

شکل ۱. الگوی مفهومی پژوهش.

مزیت رقابتی، تدوین و اجرای سیاست، کیفیت سیاست و عمل، مدیریت منابع، ارتباطات و هماهنگی، استراتژی، شفافیت و پاسخگویی و مدل‌های کارآمد هشت مقوله اصلی این پژوهش است که به عنوان مقوله‌های راهبردی و اصلی در طراحی و توسعه یک مدل ارزیابی اثر سیاست در آموزش عالی انتخاب شده‌اند. به عبارت دیگر جهت طراحی، توسعه و اجرای مدل ارزیابی اثر سیاست در آموزش عالی، باید به این موارد توجهی ویژه نشان داد چرا که انتخاب اصول راهبردی مناسب می‌تواند در راستای بهبود زمینه توسعه این مهم همراهی کند. فایده‌گرایی، کنترل و ارزیابی، نتیجه‌گرایی و جامع‌نگری چهار مقوله‌ای هستند که به‌عنوان تعدیل‌گر بر راهبردها تأثیر می‌گذارند شرایط تعدیل‌گر عواملی هستند که شرایط علی را تسهیل می‌کنند یا بر اثر این شرایط تداخل ایجاد کرده و مانع آن می‌شوند. به عبارت دیگر شرایط مداخله‌گر خود به تنهایی منجر به ایجاد یک مدل ارزیابی نمی‌شود اما می‌تواند بر اثر شرایط علی بر آن تأثیرگذار باشند. شرایط بستر یا زمینه‌ای مجموعه شرایطی هستند که زمینه پدیده موردنظر را فراهم می‌سازد و بر رفتارها و کنش‌ها تأثیر می‌گذارند. شرایط بستر، مقوله محوری و نتایج منتج از آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به عبارت دیگر سلسله شرایط خاص که در آن استراتژی‌ها و کنش‌های متقابل برای اداره کردن، کنترل و پاسخ به پدیده صورت می‌گیرد. نظم و برنامه‌ریزی، ابتکار و نوآوری، فرهنگ محوری و چالش‌های محیطی به عنوان مقوله‌های زمینه‌ای، مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. پیامدها، خروجی حاصل از استخدام و بکارگیری راهبردهای مناسب در توسعه و اجرای مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران است. در این پژوهش مقوله‌های سرعت عمل، عملکرد توسعه و رشد، اثربخشی و تغییر و تحول از پیامدهای بکارگیری راهبردهای مناسب توسعه و اجرای مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست است.

نتیجه گیری

هدف از تحقیق حاضر طراحی مدل ارزیابی اثرنهایی سیاست در آموزش عالی ایران بود. براساس نتایج تحقیق هدف گذاری، تحقیق و پژوهش و آموزش به عنوان شرایط علی از طریق اثر نهایی سیاست در آموزش عالی بر مقوله های راهبردی مزیت رقابتی، تدوین و اجرای سیاست، کیفیت سیاست و عمل، مدیریت منابع، ارتباطات و هماهنگی، استراتژی، شفافیت و پاسخگویی و مدل های کارآمد اثر می گذارد و با در نظر گرفتن مقوله های محیطی و مداخله گر منجر به پیامدهای سرعت عمل، عملکرد توسعه و رشد، اثربخشی، تغییر و تحول و تاثیر اجتماعی می شود. در تبیین یافته های تحقیق می توان گفت که سیاستگذاری در نظام آموزش عالی به صورت کاملاً درونی و اکتشافی توجیه منطقی و علمی ندارد. نظام آموزش عالی، ماهیتاً تحت یک نظام جهانی باز فعالیت می نماید و نظام بسته را نمی پذیرد. در واقع نمی توان تحت یک نظام جهانی باز و تعاملی فعالیت نمود، اما سیاستگذاری ها در زیرنظام ها (در اینجا نظام آموزش عالی) به صورت بسته صورت پذیرد. از اینرو استفاده از تجربیات کشورهای موفق و بومی سازی و ترسیم چشم انداز آتی آموزش عالی به دلیل بالا بردن قدرت انتخاب فراگیران، ارتقای جامعیت و ابتکار عمل و توان اثرگذاری نظام آموزش عالی در کشورمان بر ضرورت رویکرد تلفیقی و تطبیقی در تکنیک ها و روش های نظام آموزش عالی تاکید دارد. ارزیابی اثر با هدف ایجاد روش های جدید تفکر در باره سازماندهی فعالیت های بشری به دنبال همگام شدن با سرعت پیشرفت دانش و فناوری در سراسر جهان و افزایش سود و بهره وری، ارزش ها و مزایا با حداقل سازی روش های زمان بر و هزینه بر است. براساس یافته های تحقیق به منظور طراحی و توسعه مدل ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی ایران باید به عملکرد و مهارت های مختلف این مقوله توجه ویژه داشت. این عملکردها نقش محوری در توسعه این مدل در نهادها و سیستم های آموزش عالی دارند. سرو و همکاران (Sarv et al., 2018) در تحقیق خود نشان می دهند افزایش جمعیت و رشد نرخ سواد پایه در کشور طی دهه های گذشته از یک سو و افزایش عدالت اجتماعی و آگاهی مردم از حق دانستن از سوی دیگر زمینه شکل گیری تقاضای اجتماعی آن ها بوده است؛ نتیجه تحقیق نشان داده است در حالی که امروزه سیاست های کنش مندان و همراهی آموزش با بازار اشتغال در سطح بین المللی مورد تاکید است، تقاضای اجتماعی منجر به عدم اجرای آمایش سرزمینی در حوزه آموزش عالی و بنابراین به تأسیس بی رویه مراکز آموزشی، بیکاری زیاد فارغ التحصیلان دانشگاهی و در نتیجه شکل گیری سیاست های انفعالی در حوزه آموزش عالی گردیده و آموزش از کیفیت دور شده است. بنابراین با توجه به وجود تقاضای اجتماعی آموزش عالی در ایران که ریشه در کسب منزلت فرهنگی دارد رابطه علی میان آموزش عالی و اشتغال متصور نیست؛ از این رو، نیاز به تحصیل و دانشگاه به عنوان بُعد منزلتی آن هم چنان وجود خواهد داشت. براساس یافته های تحقیق؛ نظم و برنامه ریزی، ابتکار و نوآوری، فرهنگ محوری و چالش های محیطی به عنوان مقوله های بستر ساز در نظر گرفته شد. در تبیین یافته های تحقیق می توان گفت که تعداد فزاینده ای از عوامل تغییر در دگرگونی اکوسیستمی که مؤسسات آموزش عالی در آن فعالیت می کنند، نقش به سزایی دارد و بر نحوه انجام وظایف آموزشی و تحقیقاتی آنها تأثیر می گذارد. از جمله این عوامل تغییر می توان به نوآوری های تکنولوژیکی اشاره کرد مانند کلاس های درس برای یادگیری تعاملی، دوره های باز انبوه آنلاین که به صدها هزار دانشجو در سراسر جهان می رسد، اشکال جدیدی از رقابت از طریق دانشگاه های شرکتی و غیرانتفاعی که دارای مدارک حرفه ای مرتبط با نیازهای بازار کار و شیوه های جدید پاسخگویی مانند رتبه بندی جهانی هستند که این امکان را می دهد عملکرد دانشگاه ها در همه قاره ها اندازه گیری و مقایسه شود در این زمینه که به سرعت در حال تغییر است، آموزش عالی مورد توجه بیشتر اقشار جامعه، صنعت و دولت قرار گرفته است. دانشجویان نگران وضعیت دانشگاه هایی هستند که قصد دارند در آنها ثبت نام کنند، به ویژه هنگام تحصیل در خارج از کشور؛ کارفرمایان مشغول عملکرد مؤسسات آموزش عالی محلی هستند؛ و سیاستمداران شروع به در نظر گرفتن موقعیت دانشگاه های برتر کشورشان در رتبه بندی جهانی به عنوان شاخص ضروری اعتبار ملی کرده اند. در نتیجه، آموزش عالی در تعداد زیادی از کشورها در مرکز دستور کار عمومی ملی قرار گرفته است. بورتی و همکاران (Borti et al., 2023) ادعان می دارند که مشارکت زیاد آموزش عالی، تصمیم گیرندگان را

مجبور کرده‌است تا به‌طور سیستماتیک نقش دانشگاه‌ها را به‌عنوان ابزارهای توسعه اقتصادی و تحرک اجتماعی در نظر گیرند و این مهم‌تر از همه است که سیاست‌های آموزش عالی را با شواهد و مدارک مربوط به آنچه که کار می‌کند، دقیق‌تر مورد توجه قرار دهند. به‌طور مشابه، در سطح نهادی، دانشگاه‌ها و سایر انواع مؤسسات آموزش عالی می‌آموزند که با تجزیه و تحلیل دقیق‌تر نقاط قوت و ضعف خود و درک عمیق‌تر عوامل عملکرد موفق سایر دانشگاه‌ها، تلاش‌های خود را پیش ببرند. سیاست آموزش عالی حوزه بحث برتری است. دانشگاه‌ها از جمله محافظه‌کارترین نهادهای فرهنگی و سازمانی هستند که دارای حوزه‌های بسیار پر سر و صدا و در عین حال بسیار گذرا هستند، از جمله اعضای هیئت علمی و دانشجویان. این گروه‌ها می‌توانند خود را به‌طور مؤثر در برابر تغییرات سیاست‌گذاری که ممکن است شیوه‌های تثبیت‌شده و منافع شخصی را به چالش بکشند، بسیج کنند. این اغلب در مورد تأمین مالی یا اصلاحات حکومتی مانند اعلام شهریه، کاهش مزایای اجتماعی برای دانشجویان، تدوین یک فرمول شفاف بودجه برای تخصیص منابع عمومی، تغییر در نحوه انتخاب رهبران دانشگاه یا ادغام بین مؤسسات موجود برای دستیابی به صرفه‌جویی به مقیاس صادق است. بنابراین، به جای سازماندهی سیاست آموزش عالی بر اساس ترکیبی از ایدئولوژی و تجربه شخصی، ایجاد مجموعه‌ای از دانش مربوطه ضروری است که بتواند طیف وسیعی از گزینه‌های اصلاحی را تعریف کرده و بر اساس شواهد موجود در مورد علل و تصمیمات مناسب تصمیم‌گیری کند. دیدگاه مشترک محققان آموزش عالی و تحلیل‌گران سیاست آموزش عالی ممکن است درک تکامل پیچیده سیستم‌ها و مؤسسات آموزش عالی را غنی سازد. براساس نتایج تحقیق، ارزیابی اثر نهایی سیاست در آموزش عالی منجر به سرعت عمل، عملکرد توسعه و رشد، اثربخشی و تغییر و تحول می‌شود. در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که سیاست به دلیل ماهیت پیچیده و آشفته سیاست‌گذاری و اجرای آن، به شیوه‌های غیر منتظره، در حوزه‌های پیش‌بینی‌نشده، منجر به تغییر می‌شود. تأثیرات یک سیاست را همه تغییرات مطلوب و نامطلوب در رفتار گروه‌های هدف تعریف می‌کنند که مستقیماً ناشی از لازم‌الاجرا شدن، برنامه‌های عملیاتی و اقدامات اجرایی رسمی است. تأثیرات نشان‌دهنده اثرات واقعی است که سیاست‌ها در بین گروه‌های هدف ایجاد می‌کنند و سوال کلیدی در این زمینه این است که آیا اجرای سیاست منجر به تغییرات مطلوب (بیشتر یا کمتر پایدار یا ماندگار) یا تثبیت رفتار می‌شود. سیاست‌ها هم اثرات ملموس و هم غیرملموس (نمادین و معنوی) دارند. اثرات معنوی سیاست به ادراک و نگرش افراد جامعه نسبت به فعالیت‌ها و اعمال دولت مربوط می‌شود. اینکه مردم جامعه برنامه دولت در رفع فقر را ناکارآمد و بی‌فایده و دولت را به بی‌تفاوتی محکوم کنند بسیار بدتر از آن است که دولت در عمل نتواند به رفع فقر بپردازد (نگرش و درک مردم مهم است). معمولاً عموم مردم در مورد کارها و برنامه‌های دولت قضاوت می‌کنند که این خیلی مهم است که قضاوت آن‌ها مثبت باشد و آن‌ها کار دولت را بر قصد و نیت خیر حمل کنند. خیلی از مواقع برنامه‌های دولت که از نظر مردم خوب و محبوب است دارای اثرات ملموس کمی بوده‌اند (مثلاً برنامه دولت برای رفع تبعیض در خرید خانه). هدف از ارزیابی اثر نهایی سیاست، شناسایی تغییرات احتمالی (پیشین) و واقعی (پس از آن) است که به دنبال معرفی یک سیاست رخ می‌دهد. ارزیابی اثر سیاست بخشی از رویه عادی سیاست‌گذاری جهانی و ملی شده است.

References

- 1- Aalipour, Alireza, Enayati, Taraneh (2016), Commercialization Research of Fourth Generation University, Scientific Research Quarterly of Interdisciplinary Studies of Strategic Knowledge, 7 (26): 53-76. [in Persian]
- 2- Abelson, S. (2022). Mental Health Equity in Higher Education: The Role of Policy, Policing, and Visible Inclusion (Doctoral dissertation).
- 3- Adusei-Asante, K. (2017). Towards developing policy impact assessment framework: An introduction. In Proceedings of the 37th Annual Conference of the International Association for Impact Assessment. IAIA.
- 4- Bastedo, M. N., Altbach, P. G., & Gumpert, P. J. (Eds.). (2023). American higher education in the twenty-first century: Social, political, and economic challenges. JHU Press.
- 5- Blomquist, J. (2003). Impact evaluation of social programs: A policy perspective.
- 6- Børte, K., Nesje, K., & Lillejord, S. (2023). Barriers to student active learning in higher education. Teaching in Higher Education, 28(3), 597-615.
- 7- Esteves, A. M., Franks, D., & Vanclay, F. (2012). Social impact assessment: the state of the art. Impact assessment and project appraisal, 30(1), 34-42.
- 8- Fadhil, I., & Sabcic-El-Rayess, A. (2021). Providing equity of access to higher education in Indonesia: A policy evaluation. Indonesian Journal on Learning and Advanced Education (IJOLAE), 3(1), 57-75.
- 9- Findler, F., Schönherr, N., Lozano, R., & Stacherl, B. (2019). Assessing the impacts of higher education institutions on sustainable development—an analysis of tools and indicators. Sustainability, 11(1), 59.

- 10- Fischer, T. B. (2023). Strategic environmental assessment in transport and land use planning. Taylor & Francis.
- 11- Glasson, J., & Therivel, R. (2019). Introduction to environmental impact assessment. Routledge.
- 12- Harasim, L. (2017). Learning theory and online technologies. Routledge.
- 13- Hassanzadeh, Baranikord, Sudabah, Moqarzadeh, Fatemeh. (2015). Policymaking of higher education: Emphasis on the cultural dimension or the economic dimension. National Congress of Ali Education of Iran, Tehran. [in Persian]
- 14- Hundley, S. P., & Kahn, S. (Eds.). (2023). Trends in assessment: Ideas, opportunities, and issues for higher education. Taylor & Francis.
- 15- Jacob, K., Guske, A. L., & von Prittwitz, V. (2011). Die Berücksichtigung von Nachhaltigkeitsaspekten in der Politikfolgenabschätzung im internationalen Vergleich: Innovationen und Trends.
- 16- Javadani, Hamid. (2014). Designing a policy research model in Iran's higher education system. Research and Planning in Higher Education, 21(2), 81-104. [in Persian]
- 17- Levac, L., Stinson, J., Manning, S. M., & Stienstra, D. (2021). Expanding evidence and expertise in impact assessment: informing Canadian public policy with the knowledges of invisible communities. Impact Assessment and Project Appraisal, 39(3), 218-228.
- 18- Mahdavi, Abulqasem (2019). Investigating the effectiveness of Iran's higher education in achieving sustainable development. Economic research (sustainable growth and development). 1399; 20 (4): 1-32. [in Persian]
- 19- Mayer, I. S., Van Daalen, C. E., & Bots, P. W. (2004). Perspectives on policy analyses: a framework for understanding and design. International Journal of Technology, Policy and Management, 4(2), 169-191.
- 20- McCord, A., Heinemann, E., & Phillips, L. (2018). IFAD RESEARCH SERIES 26-Exploration of a Methodology for Assessing the Impact of Policy Engagement: What Impact and How to Assess It. Exploration of a Methodology for Assessing the Impact of Policy Engagement: What Impact and How to Assess It.
- 21- Molla, T., & Cuthbert, D. (2023). Crisis and policy imaginaries: higher education reform during a pandemic. Higher Education, 86(1), 45-63.
- 22- Neves, J., & Hillman, N. (2019). Student academic experience survey 2019, advance HE and higher education policy Institute.
- 23- Nieto, Y., Gacía-Díaz, V., Montenegro, C., González, C. C., & Crespo, R. G. (2019). Usage of machine learning for strategic decision making at higher educational institutions. IEEE Access, 7, 75007-75017.
- 24- Oztel, H. (2020). Fourth generation university: co-creating a sustainable future.
- 25- Perna, L. W. (Ed.). (2023). Higher Education: Handbook of Theory and Research: Volume 38.
- 26- Podhora, A., Helming, K., Adenauer, L., Heckelei, T., Kautto, P., Reidsma, P., ... & Jansen, J. (2013). The policy-relevancy of impact assessment tools: Evaluating nine years of
- 27- Rosser, A. (2023). Higher education in Indonesia: The political economy of institution-level governance. Journal of Contemporary Asia, 53(1), 53-78.
- 28- Ruben, B. D. (2023). Excellence in higher education Guide: a framework for the design, assessment, and continuing improvement of institutions, departments, and programs. Taylor & Francis.
- 29- Scott, P. (2018). Policy process in higher education. Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions. Springer, Dordrecht. Doi: https://doi.org/10.1007/978-94-017-9553-1_151-1.
- 30- Yang, L., Hu, Y., & Wei, X. (2023). Assessment of the environmental effects of China's fertility policy: The impact from increasing numbers of children in households. Environmental Impact Assessment Review, 99, 107006.
- 31- Zhang, B., Velmayil, V., & Sivakumar, V. (2023). A deep learning model for innovative evaluation of ideological and political learning. Progress in Artificial Intelligence, 12(2), 119-131.
- 32- Wollmann, H. (2017). Policy evaluation and evaluation research. In Handbook of public policy analysis (pp. 419-428). Routledge.